บทที่ 6
การต่อลงดิน

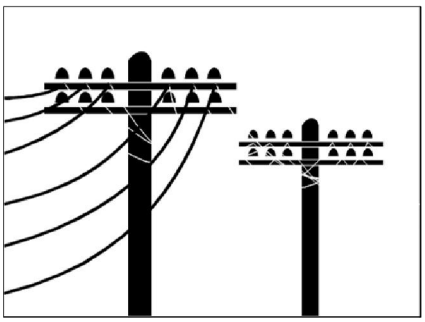

1

6.1 บทนำ

การต่อลงดิน(Grounding หรือ Earthing)
เป็นข้อกำหนดที่สำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งของ
การออกแบบและติดตั้งระบบไฟฟ้า

NEC Article 250 “ Grounding ”

IEC 364-5-54 “ Earthing Arrangement
and Protective Conductors ”

วสท. บทที่ 4 “ การต่อลงดิน ”

2

การต่อลงดิน มีประโยชน์อยู่ 2 ประการ คือ

1. เพื่อป้องกันอันตราย ที่จะเกิดกับบุคคล ที่บังเอิญไปสัมผัสกับส่วนที่เป็นโลหะ ของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้า และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่มีแรงดันไฟฟ้า เนื่องจากการรั่วไหล หรือ การเหนี่ยวนำทางไฟฟ้า

2. เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับอุปกรณ์หรือ ระบบไฟฟ้า เมื่อเกิดการลัดวงจรลงดิน

3

6.2 ชนิดการต่อลงดินและส่วนประกอบต่าง ๆ

การต่อลงดินสามารถแบ่งออกได้
เป็น 2 ชนิด คือ

1. การต่อลงดินของระบบไฟฟ้า
   (System Grounding)

2. การต่อลงดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
   (Equipment Grounding)

4

การต่อลงดินของระบบไฟฟ้า

- หมายถึง การต่อส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบไฟฟ้า ที่มีกระแสไหลผ่านลงดิน เช่น การต่อจุดนิวทรัล (Neutral Point) ลงดิน

การต่อลงดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

- หมายถึง การต่อส่วนที่เป็นโลหะ ที่ไม่มีกระแสไหลผ่านของ อุปกรณ์ต่าง ๆ ลงดิน

5

การต่อลงดินมีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ

1. หลักดิน หรือ ระบบหลักดิน
   (Grounding Electrode or Grounding Electrode System)
2. สายต่อหลักดิน
   (Grounding Electrode Conductor)
3. สายที่มีการต่อลงดิน
   (Grounded Conductor)
4. สายต่อฝากหลัก
   (Main Bonding Jumper)
5. สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
   (Equipment Grounding Conductor)

6

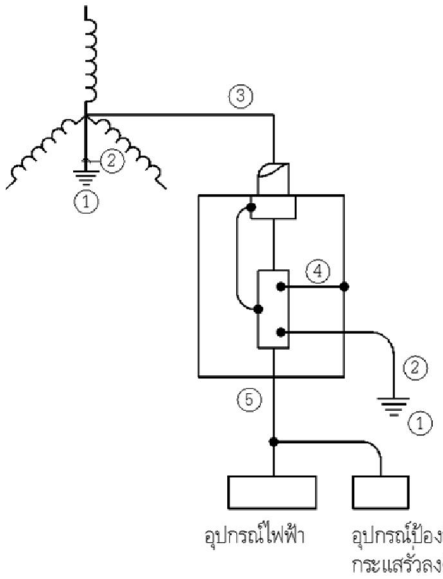

รูปที่ 6.1 ส่วนประกอบต่าง ๆ ของระบบการต่อลงดิน

7

6.3 การต่อลงดินของระบบไฟฟ้า (System Grounding)

จุดประสงค์ของการต่อลงดินของระบบไฟฟ้ามีดังต่อไปนี้ คือ

1. **เพื่อจำกัดแรงดันเกิน (Over Voltage) ที่ส่วนต่าง ๆ ของระบบไฟฟ้า ซึ่งอาจเกิดจากฟ้าผ่า (Lightning) Surge ในสาย (Line Surge) หรือ สัมผัสกับสายแรงสูง (H.V. Lines) โดยบังเอิญ**
2. **เพื่อให้ค่า แรงดันเทียบกับดินขณะระบบทำงานปกติมีค่าอยู่ตัว**
3. **เพื่อ ช่วยให้อุปกรณ์ป้องกัน กระแสเกินทำงานได้รวดเร็วขึ้น เมื่อเกิดการลัดวงจรลงดิน**

8

6.3.1 การต่อลงดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับ

(AC System Grounding)

การต่อลงดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ระบบซึ่งทำงานที่ระดับแรงดันต่ำกว่า 50 V

2. ระบบซึ่งทำงานที่ระดับแรงดันตั้งแต่ 50 - 1000 V

3. ระบบซึ่งทำงานที่ระดับแรงดันตั้งแต่ 1 kV ขึ้นไป

9

การต่อลงดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับ ที่มีระดับแรงดันต่ำกว่า 50 V (NEC)

ไม่มีในมาตรฐาน วสท.

แต่มีใน มาตรฐาน NEC

10

ระดับแรงดันต่ำกว่า 50 V จะต้องทำการต่อลงดินเมื่อ

- แรงดันที่ได้รับไฟจากหม้อแปลง ซึ่งมีแหล่งจ่ายไฟแรงดันเกิน 150 V
- หม้อแปลงได้รับจากไฟแหล่งจ่ายไฟที่ไม่มีการต่อลงดิน (Ungrounded System)
- ตัวนำแรงดันต่ำ ติดตั้งแบบสายเหนือดินนอกอาคาร

11

การต่อลงดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับที่มีระดับแรงดันตั้งแต่ 50 -1000 V

การต่อลงดินของระบบไฟฟ้าแบบนี้
มีลักษณะดังรูป 6.2
ซึ่งเป็นตัวอย่างการต่อลงดินของระบบไฟฟ้า
ชนิด 1 เฟส 2 สาย
1 เฟส 3 สาย
3 เฟส 3 สาย
และ 3 เฟส 4 สาย

12

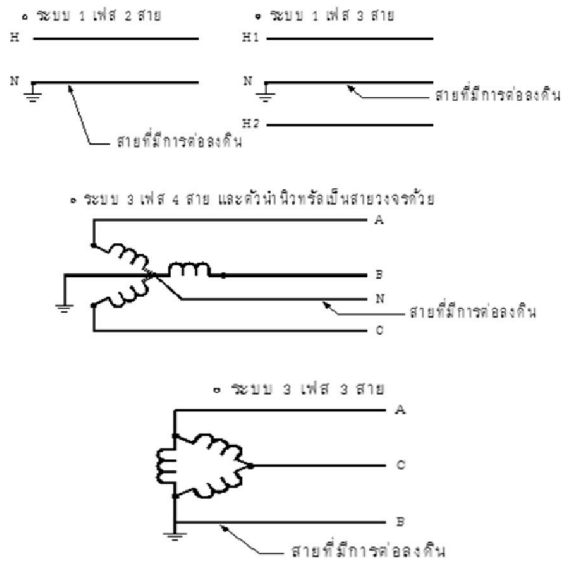

รูปที่ 6.2 การต่อลงดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับที่มีระดับแรงดันตั้งแต่ 50 V-1 kV

13

การต่อลงดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับที่มีระดับแรงดันตั้งแต่ 1 kV ขึ้นไป

บริภัณฑ์ไฟฟ้าที่เคลื่อนย้ายได้

(Mobile Portable Equipment)

ซึ่งได้รับไฟฟ้าจากระบบไฟฟ้า

ที่มีแรงดัน ตั้งแต่ 1 kV ขึ้นไป ต้องต่อลงดิน

14

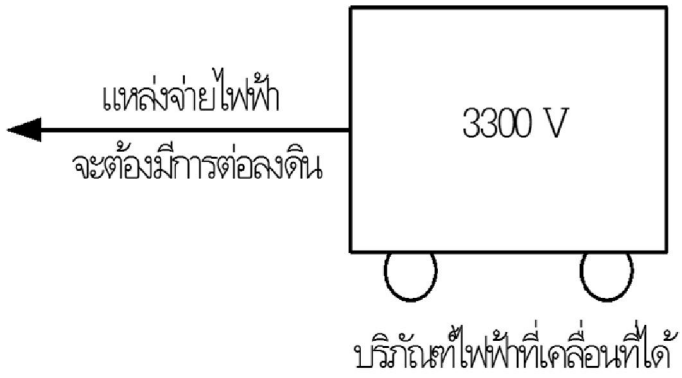

รูปที่ 6.3 การต่อลงดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้าที่เคลื่อนย้ายได้ ซึ่งรับไฟฟ้าจากระบบไฟฟ้าแรงสูง

15

สำหรับระบบไฟฟ้าที่มีแรงดันตั้งแต่ 1 kV ขึ้นไป
ซึ่งจ่ายไฟให้กับบริภัณฑ์ทั่วไป
อาจต่อลงดินได้ตามต้องการ
ดังแสดงในรูปที่ 6.4

16

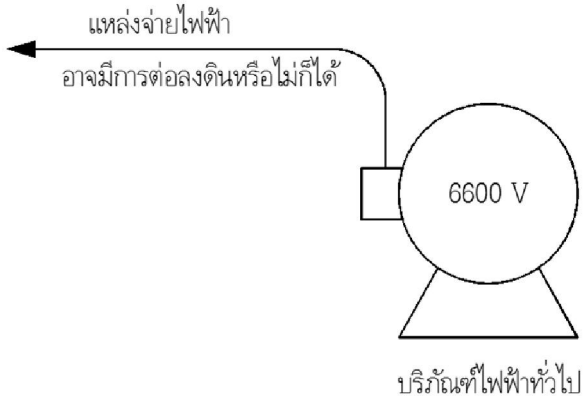

รูปที่ 6.4 การต่อลงดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้าทั่วไป ซึ่งรับไฟฟ้าจากระบบไฟฟ้าแรงสูง

17

6.3.2 สายต่อหลักดิน (Grounding Electrode Conductor)

สายต่อหลักดิน หมายถึง ตัวนำที่ใช้ต่อระหว่างหลักดินกับส่วนทั้งสามต่อไปนี้ คือ

1. **สายที่มีการต่อลงดิน**

   (Grounded Conductor)

2. **สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า**

   (Equipment Grounding Conductor)

3. **สายต่อฝากที่บริภัณฑ์ประธาน**

   (Main Bonding Jumper)

18

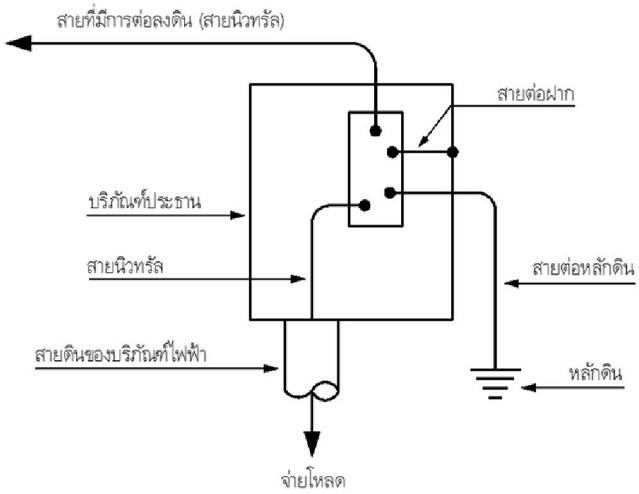

รูปที่ 6.5 สายต่อหลักดิน

19

ชนิดของสายต่อหลักดิน

มีคุณสมบัติดังนี้

- **เป็นตัวนำทองแดง ตัวนำเดี่ยว หรือ ตีเกลียวหุ้มฉนวน**
- **ต้องมีฉนวนหุ้ม**
- **ต้องเป็น สายเส้นเดียวยาวต่อเนื่องตลอด ไม่มีการตัดต่อ แต่ถ้าเป็นบัสบาร์ อนุญาตให้มีการต่อได้**

20

การติดตั้งและป้องกัน (NEC)

มีการ ป้องกันทางกายภาพ ดังนี้

- **ถ้าสายต่อหลักดิน ไม่ได้เดินในสิ่งห่อหุ้ม จะต้องเดินสายให้ยึดติดกับพื้นผิว**
- **ถ้าสายต่อหลักดินเดิน ในสิ่งห่อหุ้ม จะต้องยึดสิ่งห่อหุ้มนั้นติดกับพื้นผิว**
- **ท่อสายที่ใช้สำหรับ ป้องกันทางกายภาพ ได้แก่ ท่อ RMC , IMC , PVC , EMT หรือเกราะสายเคเบิล**

21

การป้องกันสายดินจากสนามแม่เหล็ก

เมื่อใช้สิ่งห่อหุ้มสายต่อหลักดินแล้ว เพื่อป้องกันสายดิน จากสนามแม่เหล็กต้องคำนึงถึง

- **ต้องมีความต่อเนื่องทางไฟฟ้าจากบริภัณฑ์ไฟฟ้าไปยัง หลักดิน**
- **สิ่งห่อหุ้มต้องยึดติดกับระบบหลักดิน ดังแสดงในรูปที่ 6.6**
- **ถ้าสายต่อหลักดินไม่ได้มีสิ่งห่อหุ้มตลอดความยาว ปลายทั้งสองของสิ่งห่อหุ้มจะต้องต่อเชื่อมเข้ากับสายต่อ หลักดิน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิดความร้อนมากเกินไปขณะเกิด การลัดวงจรลงดิน**

22

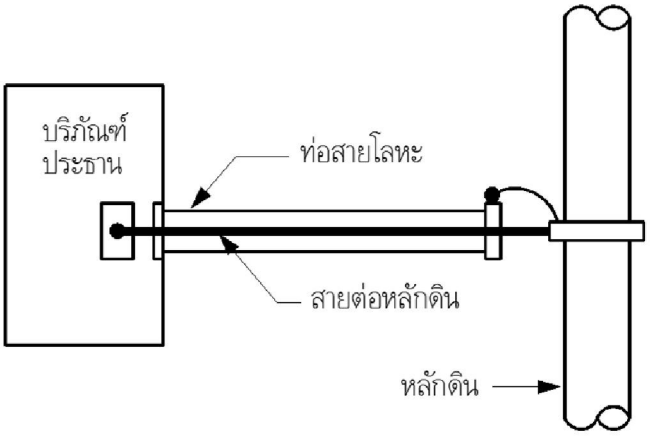

รูปที่ 6.6 การต่อท่อสาย (Raceway) และสายต่อหลักดินเข้ากับหลักดิน

23

การต่อสายต่อหลักดินเข้ากับหลักดิน

- **สายต่อหลักดินจะต้อง ไม่มีการตัดต่อใด ๆ ทั้งสิ้น**

- **การต่อสายต่อหลักดินเข้ากับหลักดิน จะต้องเป็น การต่อที่เข้าถึงได้**

24

การต่อสายต่อหลักดินเข้ากับหลักดิน (ต่อ)

- แต่ถ้าระบบ หลักดินเป็นแบบฝังใต้ดิน
  การต่อก็ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเข้าถึงได้
  เช่น ระบบหลักดินที่ตอกลึกเข้าไปในดิน
  และระบบหลักดิน ที่ฝังตัวอยู่ในคอนกรีต เป็นต้น

- เพื่อการวัดความต้านทานดิน และบำรุงรักษา
  ควรต่อหลักดินเข้ากับ **Grounding Pit**

25

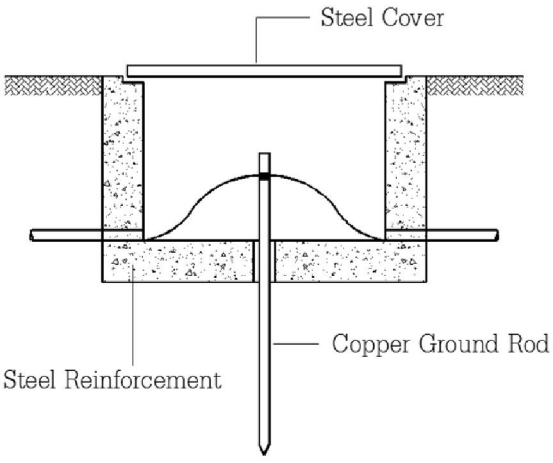

รูปที่ 6.7 Grounding Pit

26

<u>การต่อสายต่อหลักดินเข้ากับหลักดินอาจทำได้โดย</u>

- **การเชื่อมติดด้วยความร้อน**

  (Exothermic Welding)
- **หูสาย , หัวต่อแบบบีบอัด**
- **ประกับต่อสาย**
- **สิ่งอื่นที่ระบุให้ใช้เพื่อการนี้**
- **ห้ามต่อโดยใช้การบัดกรีเป็นหลัก**

การต่อสายต่อหลักดินเข้ากับหลักดิน วิธีที่ดีที่สุด คือ
วิธี Exothermic Welding

27

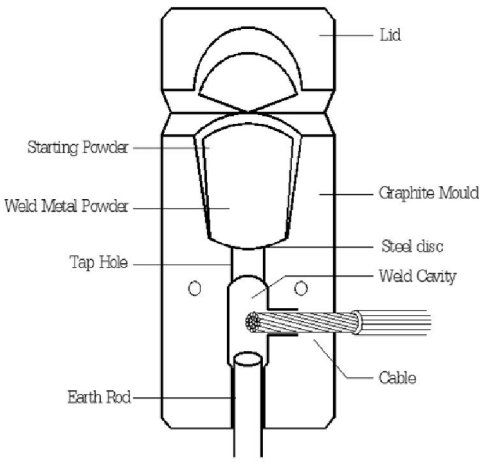

รูปที่ 6.8 Exothermic Welding

28

ชนิดของสายต่อหลักดิน

สายต่อหลักดินต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- **เป็นตัวนำทองแดง เดี่ยวหรือตีเกลียว**
- **ต้องหุ้มฉนวน**
- **ต้องเป็น สายเดียวยาวตลอด ไม่มีการตัดต่อ แต่ถ้าเป็นบัสบาร์อนุญาตให้มีการต่อได้**

29

ขนาดสายต่อหลักดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับ

- **ใช้ตามตารางที่ 6.1 เป็นเกณฑ์**
- **เลือกตาม ขนาดสายประธานของระบบ สายประธานของแต่ละเฟสที่ต่อขนานกัน ให้คิดขนาดรวมกัน แล้วนำมาหา ขนาดสายต่อหลักดิน**

30

ตารางที่ 6.1 ขนาดต่ำสุดของสายต่อหลักดินของระบบไฟฟ้ากระแสสลับ

ขนาดตัวนำประธาน (ตัวนำทองแดง) (mm^2)	ขนาดต่ำสุดของสายต่อหลักดิน (ตัวนำทองแดง) (mm^2)
ไม่เกิน 35	10 (หมายเหตุ)
เกิน 35 แต่ไม่เกิน 50	16
" 50 " 95	25
" 95 " 185	35
" 185 " 300	50
" 300 " 500	70
เกิน 500	95

<u>หมายเหตุ</u> แนะนำให้ติดตั้งในท่อโลหะหนา ท่อโลหะหนาปานกลาง ท่อโลหะบาง หรือ ท่ออโลหะ

31

<u>ตัวอย่างที่ 6.1</u> บ้านหลังหนึ่งใช้ไฟฟ้ามิเตอร์ 15 (45) A 1 เฟส 2 สาย ใช้สายไฟขนาด 2 x 16 mm^2 ตาราง 4 สายต่อหลักดินจะใช้ขนาดเท่าใด

<u>วิธีทำ</u>

จากตารางที่ 6.1

สายเมนขนาด 16 mm^2

ใช้สายต่อหลักดิน ขนาด 10 mm^2

32

ตัวอย่างที่ 6.2 สถานประกอบการแห่งหนึ่ง ใช้ไฟฟ้ามิเตอร์ 400 A 3 เฟส 4 สาย ใช้สายไฟตารางที่ 4 ขนาด 2 (4 x 85 mm^2) ในท่อขนาดกลาง (IMC) 2 x 80 mm (3") สายต่อหลักดินจะใช้ขนาดเท่าใด

33

วิธีทำ

สายเฟสใช้ขนาด 2 x 185 = 370 mm^2

จากตารางที่ 6.1

สายประธานขนาด 300 - 500 mm^2

ใช้สายต่อหลักดิน ขนาด 70 mm^2

34

ตัวอย่างที่ 6.3 สถานประกอบการใช้หม้อแปลงขนาด
1000 kVA 22 kV / 400-230 V
3 เฟส 4 สาย ทางด้านแรงดันต่ำ
จะต้องใช้สายต่อหลักดินขนาดเท่าใด

35

วิธีทำ

หม้อแปลง 1000 kVA แรงดันด้านแรงต่ำ 230 / 400V

$$I_n = \frac{1000 \times 10^3}{\sqrt{3} \times 400} = 1443 \text{ A}$$

$$I_c \geq 1.25 \times 1443 = 1804 \text{ A}$$

ใช้สายตามตาราง 4 เดินบนรางเคเบิล

6 (3 x 150, 1 x 95 mm^2)

ขนาดสายเฟสรวม 6 x 150 = 900 mm^2

จากตาราง 6.1 ขนาดสายประธานเกิน 500 mm^2

ใช้สายต่อหลักดิน ขนาด 95 mm^2

36

6.3.3 สายที่มีการต่อลงดิน (Grounded Conductor)

- คือ สายของวงจรไฟฟ้าที่มีส่วนหนึ่งส่วนใด ต่อถึงดินอย่าง จงใจ ในกรณีที่เกิดกระแสลัดวงจรลงดิน

- สายที่มีการต่อลงดิน จะทำหน้าที่เป็นสายดินของอุปกรณ์ด้วย เพื่อนำกระแสลัด วงจรกลับไปยังแหล่งจ่ายไฟ

37

สายที่มีการต่อลงดิน (Grounded Conductor) (ต่อ)

- ในระบบไฟฟ้าโดยทั่วไป สายที่มี การต่อลงดินคือ สาย **Neutral** แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสาย **Neutral** เสมอไป ดังแสดงในรูปที่ **6.9**

38

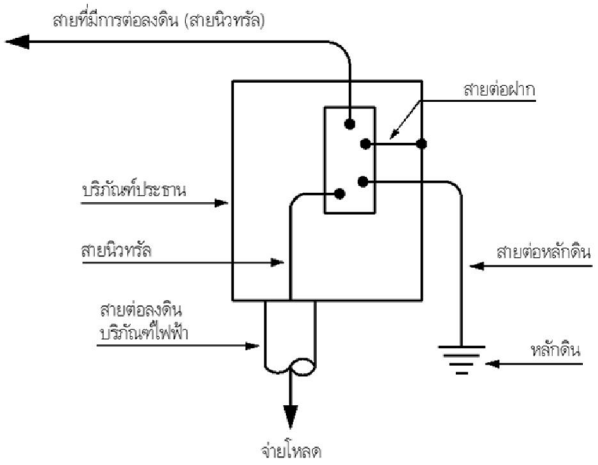

รูปที่ 6.9 สายที่มีการต่อลงดิน (สายนิวทรัล)

39

สำหรับระบบไฟฟ้ากระแสสลับที่มีแรงดันกว่า 1 kV และ เป็นระบบที่มีการต่อลงดิน จะต้องเดินสายที่มีการต่อลงดินจากหม้อแปลงมายังบริภัณฑ์ ประธานเสมอ ดังแสดงในรูปที่ 6.10

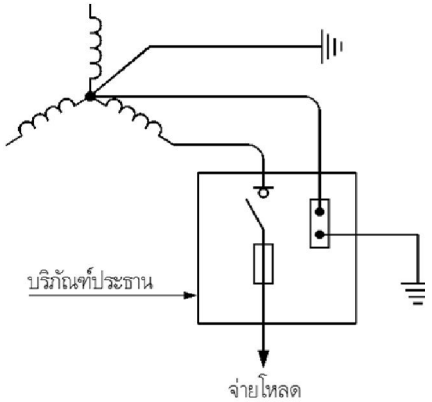

รูปที่ 6.10 หม้อแปลงที่มีการต่อลงดินต้องเดินสายที่มีการต่อลงดินมายังบริภัณฑ์ประธานด้วย

40

ขนาดสายที่มีการต่อลงดิน

สายที่มีการต่อลงดินที่เดินจากหม้อแปลงจ่ายมายังบริภัณฑ์ประธานต้องมีขนาดดังนี้

1. ถ้าสายที่มีการต่อลงดิน ใช้เป็นสายดินอย่างเดียว ไม่ได้ใช้เป็นสายของวงจร (สายนิวทรัล) ให้คิดขนาดสายตาม ตารางที่ 6.1 ถ้าสายเฟสรวมกันมากกว่า 500 mm^2 ให้คิด 12.5% ของสายประธาน

41

ขนาดสายที่มีการต่อลงดิน

2. ถ้าสายที่มีการต่อลงดินนี้ใช้เป็นสายของวงจร (สายนิวทรัล) ให้คิดขนาดสายตาม วิธีการเลือกสายนิวทรัล

42

ตัวอย่างที่ 6.4 จงหาขนาดสายที่มีการต่อลงดิน
ที่ไม่ได้ใช้เป็นสายวงจรใน
ระบบไฟฟ้า 3 เฟส โดยแต่ละเฟส
ใช้สาย 500 mm^2 1 เส้น

43

วิธีทำ จากตารางที่ 6.1 กรณีขนาดสาย 300-500 mm^2
ใช้สาย 70 mm^2 ดังรูป

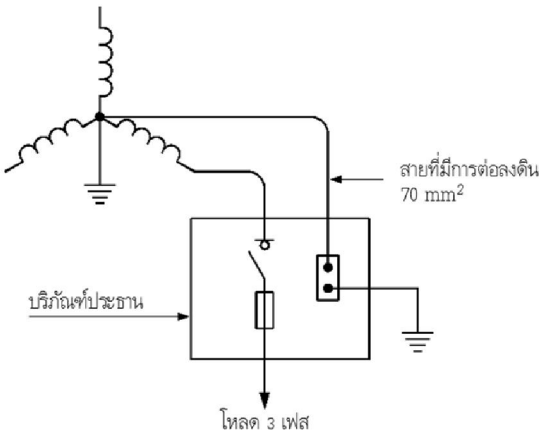

44

ตัวอย่างที่ 6.5 จงหาขนาดสายที่มีการต่อลงดิน
ที่ไม่ได้ใช้เป็นสายวงจร
ในระบบ 3 เฟส
โดยแต่ละเฟสใช้ สาย 500 mm^2 3 เส้น

45

วิธีทำ

เนื่องจากแต่ละเฟส ใช้สาย 500 mm^2 3 เส้น

ขนาดสายรวม = 3 x 500 = 1500 mm^2

ขนาดสายมีขนาดใหญ่กว่า 500 mm^2

ขนาดสายที่มีการต่อลงดิน = 0.125 x 1500

= 187.5

ใช้สาย ขนาด 240 mm^2

46

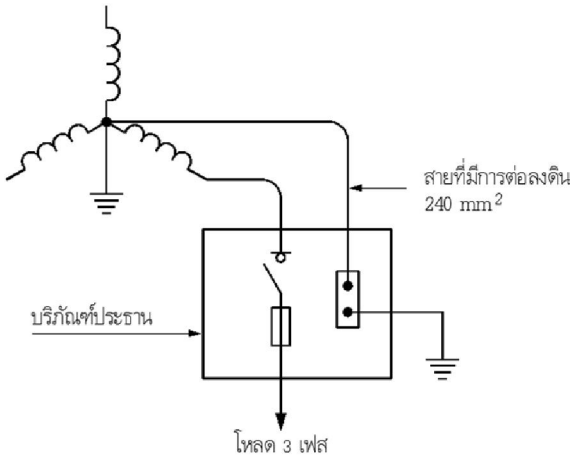

การใช้สายขนาด 12.5% ของสายประธานเป็นสายที่มีการต่อลงดิน เมื่อสายที่มีการต่อลงดินไม่ได้ใช้เป็นสายของวงจร

47

การหาขนาดสายที่มีการต่อลงดินที่ใช้เป็น สายวงจร ในระบบไฟฟ้า 3 เฟส 4 สาย

- คือ สาย **Neutral** นั่นเอง
- ต้องทำตามข้อกำหนดสาย **Neutral**

48

การหาขนาดสายที่มีการต่อลงดินที่ใช้เป็นสายวงจร ในระบบไฟฟ้า 3 เฟส 4 สาย

สำหรับสาย **Neutral** ของหม้อแปลง

- โดยทั่วไปใช้ขนาดประมาณ **50 %** ของสายเฟส
- จากตัวอย่างที่ **6.3** หม้อแปลง **1000 kVA**

  LV 230/400 V 3 เฟส **4** สาย

  ใช้สาย **6 (3 x 150 , 1 x 95 mm^2)**
- สายที่มีการต่อลงดินคือ

  สาย **Neutral** ขนาด **6 (1 x 150 mm^2)**

49

6.4 การต่อลงดินของบริภัณฑ์ประธาน (Service Equipment Grounding)

- หมายถึง การต่อสิ่งห่อหุ้มโลหะต่าง ๆ

  และ สาย **Neutral**

  ที่บริภัณฑ์ประธานลงดิน

50

บริภัณฑ์ประธานจะเป็น จุดต่อรวม ของสายดินดังต่อไปนี้

1. สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
   (Equipment Grounding Conductors)
2. สายที่มีการต่อลงดิน (Grounded Conductors)
3. สายต่อฝากหลัก (Main Bonding Jumper)
4. สายต่อหลักดิน (Grounding Electrode Conductors)

51

การต่อลงดินของบริภัณฑ์ประธาน จะต้องกระทำทางด้านไฟเข้าเสมอ (Supply Side) ดังแสดงในรูปที่ 6.11

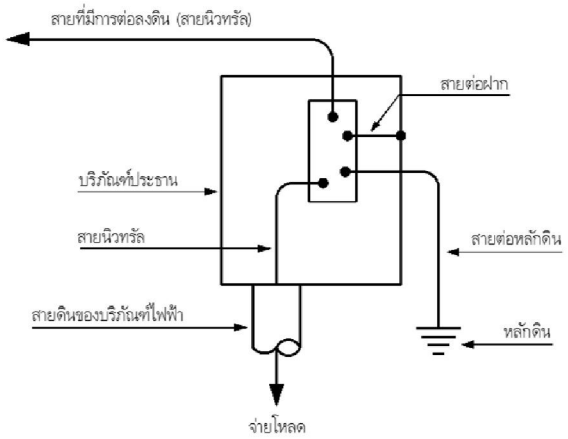

รูปที่ 6.11 แสดงสายต่าง ๆ ที่บริภัณฑ์ประธาน

52

- สถานประกอบการที่รับไฟฟ้า
- ผ่านหม้อแปลงที่ติดตั้งนอกอาคาร
- จะต้องมีการ ต่อลงดิน 2 จุด
- คือ ที่ใกล้หม้อแปลงหนึ่งจุด
- และที่บริภัณฑ์ประธานอีกหนึ่งจุด

53

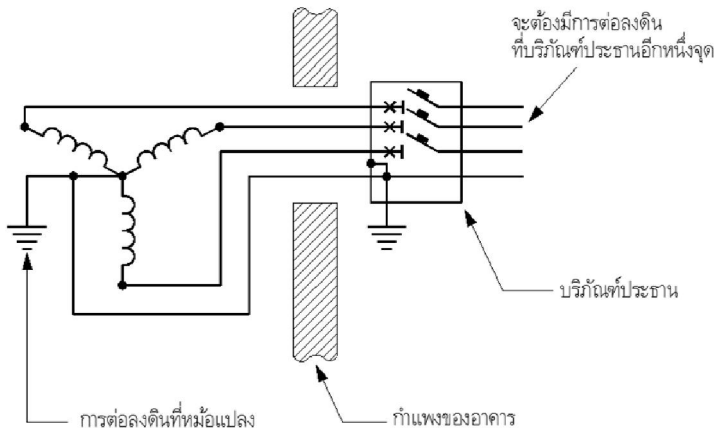

รูปที่ 6.12 การต่อลงดินที่หม้อแปลง นอกอาคารและที่บริภัณฑ์ประธาน

54

6.4.1 การต่อฝากหลัก (Main Bonding Jumper)

การต่อฝากหลัก (Main Bonding Jumper)
ซึ่งหมายถึง การต่อโครงโลหะของบริภัณฑ์ประธาน
เข้ากับตัวนำที่มีการ ต่อลงดิน

55

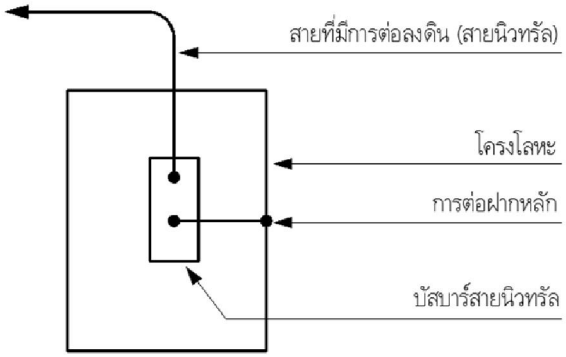

รูปที่ 6.13 ความหมายของการต่อฝากหลัก

56

ขนาดสายต่อฝากหลัก

- สายต่อฝากจะต้องเป็นตัวนำทองแดง
- ขนาดคิดตาม ตารางที่ 6.1
- ถ้าสายเฟสรวมเกิน 500 mm^2 ให้คิด 12.5 % ของสายเฟสรวม

57

การต่อสายฝากหลัก

การต่อสายฝากหลักอาจทำได้โดย

- การเชื่อมด้วยความร้อน (Exothermic Welding)
- หัวต่อแบบบีบ
- ประกับจับสาย
- วิธีอื่นที่ได้รับการรับรองแล้ว
- ห้ามต่อโดยการใช้ตะกั่วบัดกรีเพียงอย่างเดียว

58

ตัวอย่างที่ 6.6 จงหาขนาดสายต่อฝากหลัก

ในระบบไฟฟ้า 3 เฟส

โดยแต่ละ เฟสใช้

สายตัวนำทองแดงขนาด 500 mm^2 1 เส้น

59

วิธีทำ

จากตารางที่ 6.1 กรณี 300-500 mm^2

ใช้สายต่อฝากหลัก ขนาด 70 mm^2

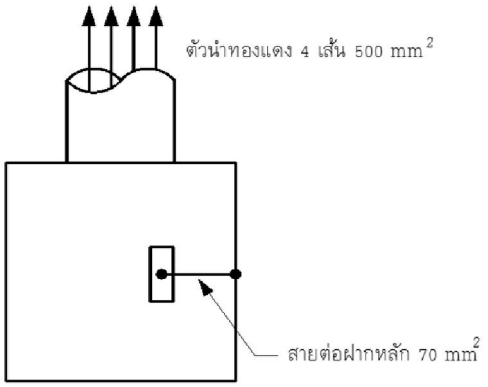

60

ตัวอย่างที่ 6.7 จงหาขนาดสายต่อฝากหลัก
ในระบบไฟฟ้า 3 เฟส
โดยแต่ละเฟสใช้สายตัวนำทองแดง
ขนาด 400 mm^2 จำนวน 2 เส้น

61

วิธีทำ

ขนาดสายเฟสรวม = 2 x 400 = 800 mm^2

เนื่องจากขนาดสายเฟสรวม
มีขนาดใหญ่กว่า 500 mm^2

ขนาดสายต่อฝากหลัก = 0.125 x 800
= 100 mm^2

ใช้สายต่อฝากหลัก 120 mm^2

62

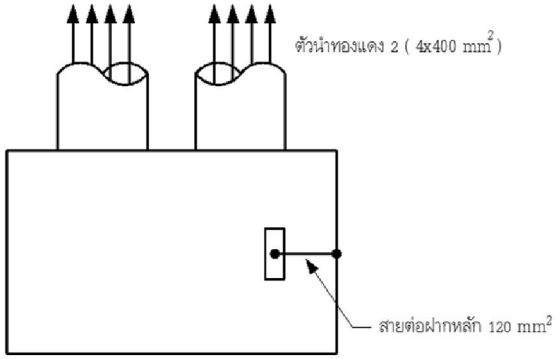

63

6.4.2 การต่อลงดินของวงจรที่มีบริภัณฑ์ประธานชุดเดียว จ่ายไฟ ให้อาคาร 2 หลังหรือมากกว่า

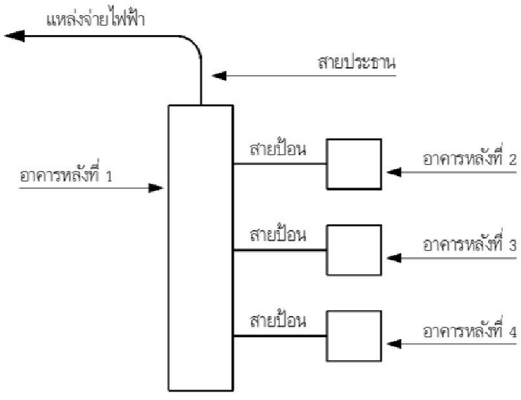

รูปที่ 6.14 การจ่ายไฟฟ้าของอาคารประธานให้กับอาคารหลังอื่น ๆ

64

การต่อลงดินของสถานประกอบการแบบนี้
มีข้อกำหนดดังนี้

- **อาคารประธาน (อาคารหลังที่ 1)**
  การต่อลงดินให้เป็นไปตามข้อกำหนดของ
  การต่อลงดินที่บริภัณฑ์ประธาน
- **อาคารหลังอื่น จะต้องมีหลักดินเป็นของตนเอง**
  และมีการต่อลงดินเช่นเดียวกับบริภัณฑ์ประธาน
  คือ สายที่มีการต่อลงดิน สายต่อฝาก สายต่อหลักดิน
  และ โครงโลหะของบริภัณฑ์ประธาน จะ
  ต้องต่อร่วมกัน และต่อเข้ากับหลักดิน

65

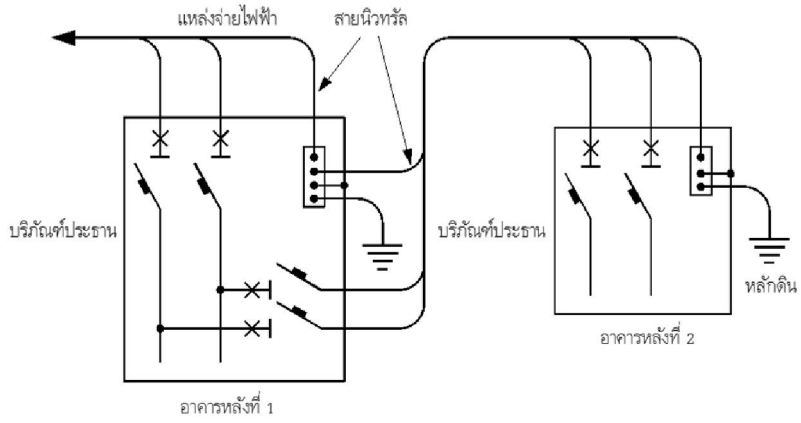

รูปที่ 6.15 อาคารแต่ละหลังต้องมีหลักดินเป็นของตัวเอง

66

- อาคารหลังอื่นมีวงจรย่อยเพียงวงจรเดียว
  อนุญาตให้ไม่ต้องมีหลักดินได้
- กรณีที่เดินสายดินของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้า
  (Equipment Grounding Conductor)
  ไปพร้อมกับสายเฟสจากอาคารประธาน
  เพื่อการต่อลงดินของส่วนโลหะของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
  ท่อโลหะ และ ส่วนโครงสร้างของอาคาร
  สายดินของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้านี้จะ
  ต้องต่อกับหลักดินที่มีอยู่

67

- ถ้าไม่มีหลักดินจะต้องสร้างขึ้น
  และจะต้องเป็นสายหุ้มฉนวนด้วย
- นอกจากนี้สาย Neutral ที่เดินมา
  จากอาคารประธาน
  อนุญาตให้
  ไม่ต้องต่อเข้ากับหลักดินที่อาคารหลังอื่นได้

68

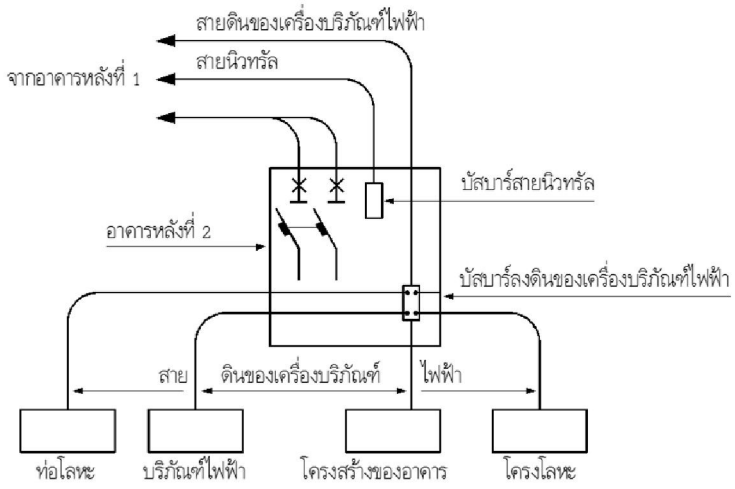

รูปที่ 6.16 การเดินสายดินของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าจากอาคารประธานไปยังอาคารหลังอื่น ๆ

69

6.5 การต่อลงดินของระบบไฟฟ้าที่มีตัวจ่ายแยกต่างหาก (Separately Derive System)

คือระบบไฟฟ้าที่จ่ายไฟโดย

- **เครื่องกำเนิดไฟฟ้า**
- **หม้อแปลงไฟฟ้า**
- **ขดลวดคอนเวอร์เตอร์**

ไม่มีการต่อถึงทางไฟฟ้ากับระบบของการไฟฟ้า

แม้สาย Neutral ก็ต้องแยกกัน

70

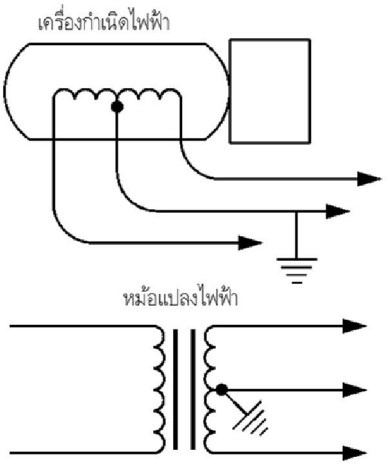

รูปที่ 6.17 ระบบไฟฟ้าที่มีตัวจ่ายแยกต่างหาก

71

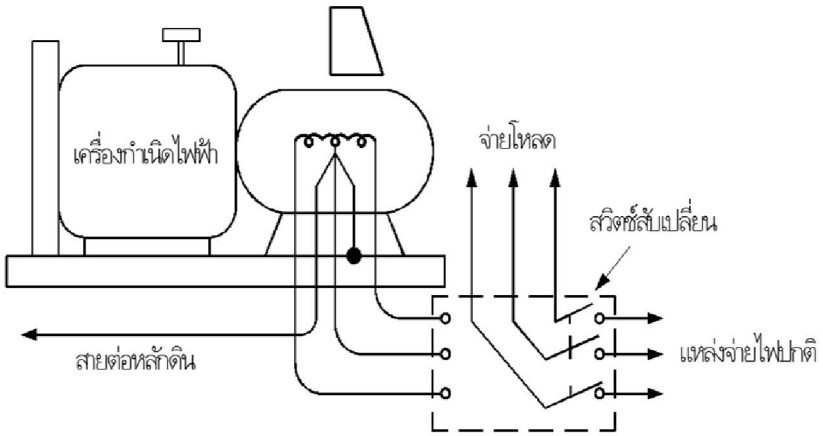

รูปที่ 6.18 ระบบไฟฟ้าที่มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเป็น ตัวจ่ายแยกต่างหากพร้อมสวิตช์สับเปลี่ยน

72

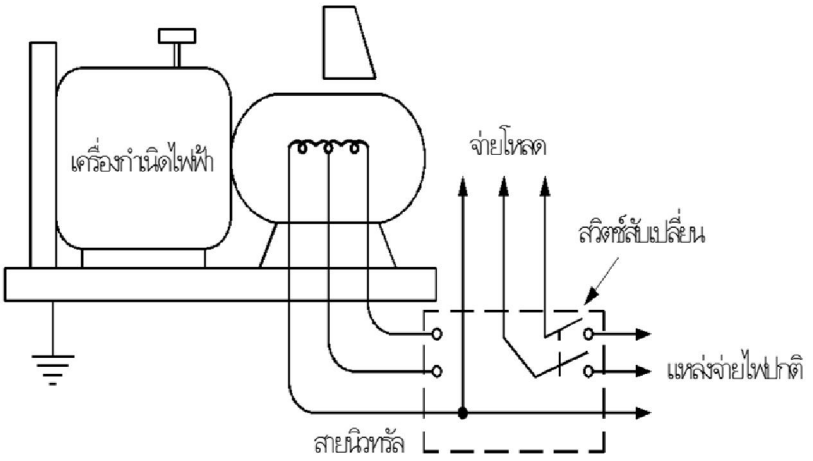

รูปที่ 6.19 ระบบที่มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า พร้อมสวิตช์สับเปลี่ยน แต่ไม่มีการตัดสายนิวทรัล ระบบนี้ไม่ใช่ระบบไฟฟ้าที่มีตัวจ่ายแยกต่างหาก

73

การต่อลงดิน

- ถึงแม้จะไม่ใช่ระบบประธาน (Service) ถือว่าเป็นระบบประธาน
- ใช้ตามหลักการของบริภัณฑ์ประธาน
- สายต่อฝากหลัก สายต่อหลักดิน จะต่อร่วมกันเข้ากับหลักดิน

74

6.6 การต่อลงดินของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้า (Equipment Grounding)

- คือ การต่อส่วนที่เป็นโลหะ ที่ไม่มีกระแสไหลผ่าน ของสถานประกอบการให้ถึงกันตลอด แล้วต่อลงดิน

75

จุดประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อให้ส่วนโลหะที่ต่อถึงกันตลอด มีศักดาไฟฟ้าเท่ากับดิน ทำให้ปลอดภัยจากการโดนไฟดูด

76

จุดประสงค์ดังนี้ คือ (ต่อ)

2. เพื่อให้อุปกรณ์ป้องกันกระแสเกินทำงาน ได้รวดเร็วขึ้น เมื่อตัวนำไฟฟ้าแตะเข้ากับส่วนโลหะใด ๆ เนื่องจากฉนวนของสายไฟฟ้าชำรุด หรือเกิดอุบัติเหตุ

3. เป็นทางผ่านให้กระแสรั่วไหล และกระแสเนื่องมาจากไฟฟ้าสถิตลงดิน

77

6.6.1 เครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าที่ต้องต่อลงดิน

ประเภทของบริภัณฑ์ไฟฟ้าที่จะต้องต่อลงดินมีดังต่อไปนี้

1. เครื่องห่อหุ้มที่เป็นโลหะของสายไฟฟ้า แผงบริภัณฑ์ประธาน โครง และ รางปั้นจั่นที่ใช้ไฟฟ้า โครงของตู้ลิฟต์ และลวดสลิงยกของที่ใช้ไฟฟ้า

78

เครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าที่ต้องต่อลงดิน (ต่อ)

2. สิ่งกั้นที่เป็นโลหะ
รวมทั้งเครื่องห่อหุ้ม
ของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าในระบบแรงสูง

79

3. เครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้า
ที่ยึดติดอยู่กับที่ (Fixed Equipment)
และชนิดที่มีการเดินสายถาวร (Hard Wires)
ส่วนที่เป็นโลหะเปิดโล่งซึ่งปกติไม่มีไฟฟ้า
แต่อาจมีไฟฟ้ารั่วถึงได้
ต้องต่อลงดิน

80

ต้องต่อลงดิน ถ้ามีสภาพตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

- **อยู่ห่างจากพื้น หรือ โลหะที่ต่อลงดินไม่เกิน 8 ฟุต (2.40 m) ในแนวตั้ง หรือ 5 ฟุต (1.5 m) ในแนวนอน และบุคคลอาจ สัมผัสได้ (ในข้อนี้ถ้ามีวิธีติดตั้ง หรือ วิธีการป้องกันอย่างอื่น ไม่ให้บุคคลไปสัมผัสได้ ก็ไม่ต้องต่อลงดิน) ดังแสดงในรูปที่ 6.20**
- **สัมผัสทางไฟฟ้ากับโลหะอื่น ๆ (เป็นโลหะที่บุคคลอาจสัมผัสได้)**
- **อยู่ในสภาพที่เปียกชื้น และ ไม่ได้มีการแยกให้อยู่ต่างหาก**

81

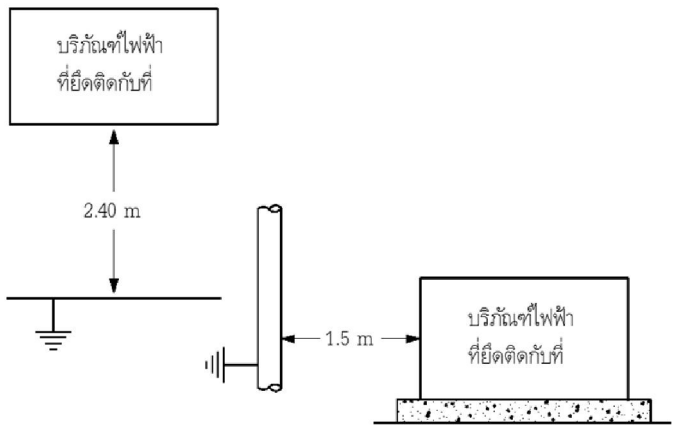

รูปที่ 6.20 ระยะห่างของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้ากับระบบหลักดิน ถ้ามีระยะห่างมากกว่านี้ไม่ต้องต่อลงดิน

82

4. เครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าสำหรับยึดติดกับที่ต่อไปนี้
ต้องต่อส่วนที่เป็นโลหะเปิดโล่ง
และ ปกติไม่มีกระแสไฟฟ้า ลงดิน
- โครงของแผงสวิตช์
- โครงของมอเตอร์ชนิดยึดอยู่กับที่
- กล่องของเครื่องควบคุมมอเตอร์ ถ้าใช้เป็นสวิตช์ธรรมดา และ มีฉนวนรองที่ฝาสวิตช์ด้านในก็ไม่ต้องต่อลงดิน
- เครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าของลิฟต์ และ ปั้นจั่น
- ป้ายโฆษณา เครื่องฉายภาพยนต์ เครื่องสูบน้ำ

83

5. เครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าที่ใช้เต้าเสียบ
ส่วนที่เป็นโลหะเปิดโล่งของเครื่อง บริภัณฑ์ไฟฟ้า
ต้องต่อลงดินเมื่อมีสภาพ
ตามข้อใดข้อหนึ่งดังนี้
แรงดันเทียบกับดินเกิน 150 V
ยกเว้นมีการป้องกันอย่างอื่น
หรือ มีฉนวนอย่างดี

84

เครื่องไฟฟ้าทั้งที่ใช้ในที่อยู่อาศัย และ ที่อยู่อื่น ๆ ดังนี้

- ตู้เย็น ตู้แช่แข็ง เครื่องปรับอากาศ
- เครื่องซักผ้า เครื่องอบผ้า เครื่องล้างจาน เครื่องสูบน้ำทิ้ง
- เครื่องประมวลผลข้อมูล
- เครื่องใช้ไฟฟ้าในตู้เลี้ยงปลา

85

เครื่องไฟฟ้าทั้งที่ใช้ในที่อยู่อาศัย และ ที่อยู่อื่น ๆ ดังนี้ (ต่อ)

- เครื่องมือที่ทำงานด้วยมอเตอร์ เช่น สว่านไฟฟ้า
- เครื่องตัดหญ้า เครื่องขัดถู
- เครื่องมือที่ใช้ในสถานที่เปียกชื้น เป็นพื้นดินหรือเป็นโลหะ
- โคมไฟฟ้าชนิดหยิบยกได้

86

6.6.2 สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

(Equipment Grounding Conductor)

ตัวนำที่ใช้ต่อส่วนโลหะ
ที่ไม่นำกระแสของบริภัณฑ์ลงดิน

87

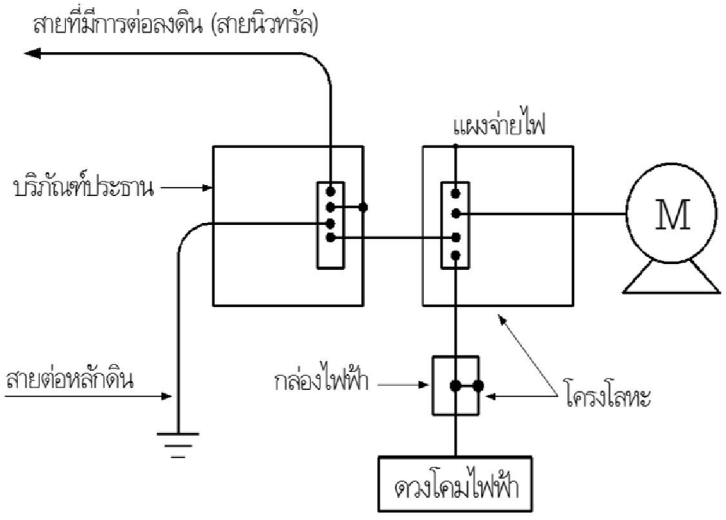

รูปที่ 6.21 สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

88

ทางเดินสู่ดินที่ใช้ได้ผลดี (Effective Grounding)

การต่อลงดินให้ได้ผลดีต้องทำให้ได้ตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้ คือ

- ความต่อเนื่อง (Continuity) ส่วนโลหะทั้งหมดจะต้องต่อถึงกันตลอด
- อิมพีแดนซ์ต่ำ (Low Impedance) เพื่อให้กระแสไฟฟ้าไหลผ่านได้สะดวก
- ทนต่อกระแสค่าสูงได้ (Ampacity) ขนาดพื้นที่หน้าตัดจะต้องใหญ่พอเพื่อให้ทนต่อกระแสสูง ๆ ได้เมื่อเกิดการลัดวงจรขึ้น

89

ชนิดของสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า ที่เดินสายร่วมไปกับสายของวงจร จะต้องเป็นดังนี้

- ตัวนำทองแดงจะหุ้มฉนวน หรือไม่หุ้มฉนวนก็ได้
- เปลือกโลหะของสายเคเบิลชนิด AC , MI และ MC
- บัสเวย์ที่ได้ระบุให้ใช้แทนสายสำหรับต่อลงดินได้

90

6.6.3 ขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

ขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
ทำตามข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

- เลือกขนาดสายดินตาม
  ขนาดของเครื่องป้องกันกระแสเกิน
  ตามตารางที่ 6.2

91

ขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า (ต่อ)

- เมื่อเดินสายควบ
  ถ้ามีสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
  ให้เดินขนานกันไป ในแต่ละท่อสาย

- ขนาดสายดินให้คิดตาม
  พิกัดของเครื่องป้องกัน กระแสเกิน

92

ขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า (ต่อ)

- เมื่อมีวงจรมากกว่าหนึ่งวงจรเดินในท่อสาย อาจใช้สายดินของ บริภัณฑ์ไฟฟ้าร่วมกันได้ และให้ คำนวณขนาดสายดินตามพิกัดของเครื่องป้องกันกระแสเกินตัวโตที่สุด

93

ขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า (ต่อ)

- ขนาดสายดินของมอเตอร์ให้เลือกตาม พิกัดของเครื่องป้องกัน เกินกำลังของมอเตอร์ พิกัดของเครื่องป้องกันเกินกำลัง = 1.15 I_n โดยที่ I_n คือ พิกัดกระแสของมอเตอร์

- สายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า ไม่จำเป็นต้องโตกว่าสายเฟส

94

ตารางที่ 6.2 ขนาดต่ำสุดของสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

พิกัดหรือขนาดปรับตั้งของเครื่องป้องกันกระแสเกิน ไม่เกิน (A)	ขนาดต่ำสุดของสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า (ตัวนำทองแดง) (mm^2)
20	2.5 *
40	4 *
70	6
100	10
200	16
400	25
500	35
800	50
1,000	70
1,250	95
2,000	120
2,500	185
4,000	240
6,000	400

95

<u>หมายเหตุ :</u>

- **ขนาดต่ำสุดของสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้าใช้สำหรับที่อยู่อาศัย หรืออาคารของผู้ใช้ไฟที่อยู่ใกล้หม้อแปลงระบบจำหน่ายภายในระยะ 100 m**

- **กรณีที่ผู้ใช้ไฟอยู่ห่างจากหม้อแปลงระบบจำหน่ายเกิน 100 m ให้ดูภาคผนวก ฌ ของมาตรฐานการติดตั้งทางไฟฟ้าสำหรับประเทศไทยของ วสท.**

96

ตัวอย่างที่ 6.8 ระบบไฟฟ้าหนึ่งประกอบด้วย บริภัณฑ์ไฟฟ้า และ แผงจ่ายไฟ ดังรูป จงหาขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า ที่เดินจากบริภัณฑ์ประธาน และ แผงจ่ายไฟ

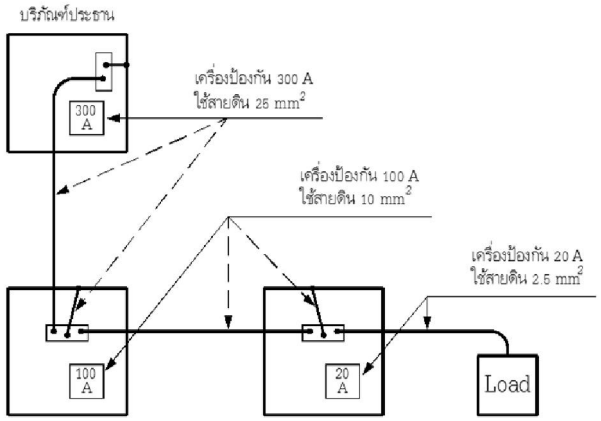

97

วิธีทำ

จากตาราง 6.2

ใช้ขนาดสายดิน ดังนี้

บริภัณฑ์ประธาน เครื่องป้องกัน 300 A ขนาดสายดิน 25 mm^2

แผงจ่ายไฟ 1 เครื่องป้องกัน 100 A ขนาดสายดิน 10 mm^2

แผงจ่ายไฟ 2 เครื่องป้องกัน 20 A ขนาดสายดิน 2.5 mm^2

ขนาดสาย Bonding Jumper ที่แผงจ่ายไฟ ใช้เท่ากับขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้าที่จ่ายมายังแผงจ่ายไฟนั้นด้วย

98

ตัวอย่างที่ 6.9 บริภัณฑ์ประธานมีเครื่อง
ป้องกันกระแสเกิน **500 A**
ต่อกับวงจร ซึ่งประกอบด้วยสายควบ **2** ชุด
เดินในท่อร้อยสายท่อละ **1** ชุด ดังรูป
จงหาขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า

99

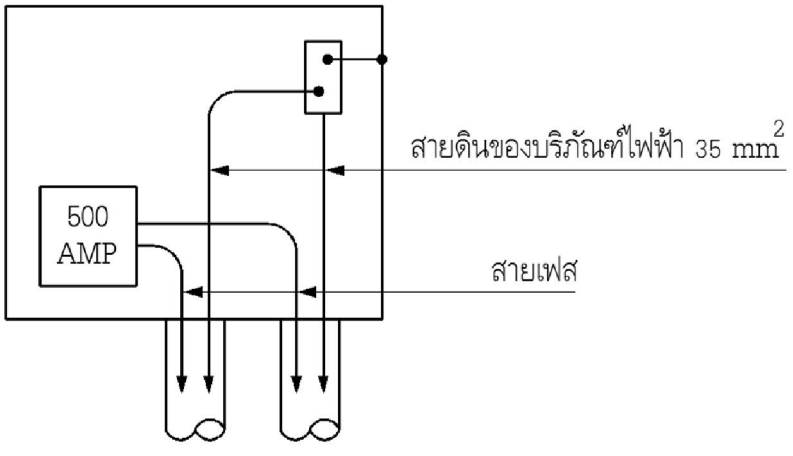

100

วิธีทำ

วงจรประกอบด้วยสายควบ 2 ชุด
เดินในท่อร้อยสายท่อละ 1 ชุด
ดังนั้นจะต้องเดินสายดิน 2 เส้น
ในแต่ละท่อ โดยสายดินแต่ละเส้นเลือก
ตามขนาดเครื่องป้องกัน

จากตาราง 6.2 กรณีเครื่องป้องกัน 500 A

ใช้ ขนาดสายดิน 35 mm^2

101

ตัวอย่างที่ 6.10 วงจรจ่ายโหลด 4 วงจร
ที่ต่อจากแผงจ่ายไฟแห่งหนึ่ง
ต้องการเดินในท่อสายร่วมกัน
โดยแต่ละวงจรมีเครื่องป้องกันกระแสเกิน
20 A , 40 A , 15 A และ 20 A ดังรูป
จงหาขนาดสายดินของบริภัณฑ์ไฟฟ้า
ที่ใช้ร่วมกันในท่อสาย

102

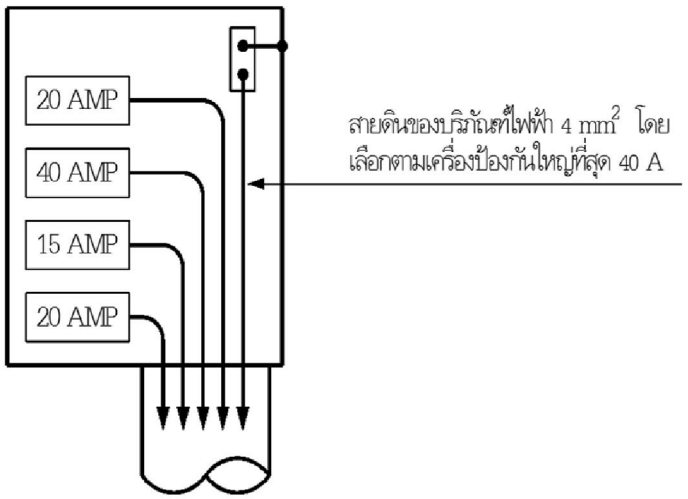

103

วิธีทำ

ขนาดสายดินที่ใช้ร่วมกัน

จะต้องเลือกตามเครื่องป้องกัน

ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือ 40 A

จากตารางที่ 6.2 กรณีเครื่องป้องกัน 40 A

ใช้สายดิน 4 mm^2

104

ตัวอย่างที่ 6.11 มอเตอร์เหนี่ยวนำขนาด

22 kW , 400 V , 44 A , 3 เฟส

จงหาขนาดสายไฟตารางที่ 4

เดินในท่อโลหะในอากาศ

105

วิธีทำ

$I_c \geq 1.25 \times I_n$

$\geq 1.25 \times 44$

≥ 55 A

สายไฟฟ้า IEC 01

3 x 16 mm^2 (60 A)

106

วิธีทำ

หาขนาดสายดิน

$I_L = 1.15 \times I_n$

$= 50.6\ A$

สายดิน 6 mm^2

สายวงจรมอเตอร์

3 x 16 mm^2

G - 6 mm^2

Φ 25 mm (1")

107

6.7 ระบบหลักดิน (Grounding Electrode System)

6.7.1 ดิน (Earth)

- เป็นจุดอ้างอิงรองรับกระแสต่าง ๆ ที่รั่วไหลลงดิน
- เป็นที่ต่อของส่วนที่เป็นโลหะของสถานประกอบการต่าง ๆ
- ศักดาไฟฟ้า ของส่วนที่เป็นโลหะทั้งหมดเท่ากับดินคือเป็นศูนย์

108

สภาพการนำไฟฟ้าของดิน (ρ)

ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- สัดส่วนของเกลือแร่ที่ละลายในดิน (Saline Water)
- องค์ประกอบของดิน (Compositions)
- ขนาดของอนุภาคดิน (Size of Particles)
- ความหนาแน่นของดิน (Compactness)
- อุณหภูมิ (Temperature)
- ความชื้น (Moisture)
- เงื่อนไขของสภาพภูมิอากาศ (Weather Conditions)

109

ในการศึกษาสภาพการนำไฟฟ้าของดิน นั้น เราจะทำการศึกษาความต้านทานจำเพาะของดิน (ρ) แทน

โดยที่

$$\rho = 1 / \sigma$$

ρ คือ ความต้านทานจำเพาะของดิน (Ω-m)

σ คือ สภาพการนำไฟฟ้าของดิน (Mho/m)

ดินที่มีความต้านทานจำเพาะต่ำ (10-100 Ω - m) แสดงว่ามีสภาพการนำไฟฟ้าดี

110

ตัวอย่าง ความต้านทานจำเพาะของดินชนิด ต่าง ๆ
ดังแสดงในตาราง

ชนิดของดิน	ความต้านทานจำเพาะเฉลี่ย (Ω-m)
ดินผสมวัชพืชเปียก	10
ดินชื้น	100
ดินแห้ง	1000
ทราย	500 - 1000
หินแข็ง	10000

111

6.7.2 หน้าที่ของระบบหลักดิน

ระบบหลักดิน

- ประกอบด้วยหลักดินหลายแบบซึ่งต่อถึงกัน
ในสถานประกอบการหนึ่ง ๆ อาจมี
หลักดินแบบเดียวหรือหลายแบบก็ได้
ถ้าหลักดินมีหลายแบบ จะต้องต่อหลักดินนั้น ๆ
ให้ต่อเนื่องถึงกันตลอดเป็นระบบหลักดิน

112

ระบบหลักดินมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดการต่อถึงกันอย่างดีระหว่างดิน และส่วนที่เป็นโลหะที่ไม่มีกระแสไหลผ่าน ของสถานประกอบการ เพื่อให้ ส่วนโลหะเหล่านี้มีศักดาไฟฟ้าเป็นศูนย์ คือที่ระดับดิน

113

ระบบหลักดินมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (ต่อ)

2. เพื่อให้เป็นทางผ่านเข้าสู่ดินอย่างสะดวก สำหรับอิเล็กตรอน จำนวนมาก ในกรณีที่เกิดฟ้าผ่าหรือแรงดันเกิน

3. เพื่อถ่ายทอดกระแสรั่วไหล หรือ กระแสที่เกิดจากไฟฟ้าสถิตลงสู่ดิน

114

มักมีผู้เข้าใจผิดอยู่เสมอว่า

- หลักดินมีหน้าที่ในการนำกระแสลัดวงจร เพื่อให้อุปกรณ์ป้องกันกระแสเกินทำงาน
- แต่ในความเป็นจริงแล้ว หลักดินไม่อาจทำหน้าที่นี้ได้ เนื่องจากทางผ่านระหว่างหลักดินกับอุปกรณ์ป้องกันมี อิมพีแดนซ์สูง ทำให้กระแสไม่เพียงพอ ที่จะทำให้อุปกรณ์ป้องกันทำงาน

115

6.7.3 ชนิดของหลักดิน

หลักดินอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. หลักดินที่มีอยู่แล้ว (Existing Electrode)

2. หลักดินที่ทำขึ้น (Made Electrode)

116

หลักดินที่มีอยู่แล้ว

- ทำขึ้น เพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น ซึ่งไม่ใช่เพื่อการต่อลงดิน
  - ท่อโลหะใต้ดิน
  - โครงโลหะของอาคาร
  - เสาเข็มเหล็ก
  - โครงสร้างโลหะใต้ดิน

117

หลักดินที่ทำขึ้น

จัดหาและติดตั้งสำหรับงานระบบการต่อลงดินโดยเฉพาะ

- แท่งดิน (Ground Rods)
- หลักดินที่หุ้มด้วยคอนกรีต (Concrete Encased Electrode)
- แผ่นผัง (Buried Plate)
- ระบบหลักดินแบบวงแหวน (Ring)
- กริด (Grid)

118

หลักดินที่ทำขึ้น

จัดหาและติดตั้งสำหรับงานระบบการต่อลงดินโดยเฉพาะ

และ หลักดินที่นิยมใช้ มี 4 แบบ คือ

- หลักดินแบบแนวดิ่งหรือแท่งดิน (Ground Rod)
- หลักดินแบบรัศมี (Radial Electrode)
- หลักดินแบบวงแหวน (Ring Electrode)
- หลักดินแบบฐานราก หรือหลักดินที่หุ้มด้วยคอนกรีต

(Foundation Electrode or Concrete Encased Electrode)

119

6.7.4 ระบบหลักดิน

1. แท่งดิน (Ground Rod)

- นิยมใช้กันมากที่สุด ราคาถูกและ ติดตั้งง่าย
- เส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า
  5/8 นิ้ว (16 mm)
- ความยาวไม่น้อยกว่า 2.4 m

120

6.7.4 ระบบหลักดิน

1. หลักดินแบบแนวดิ่งหรือแท่งดิน (Ground Rod)

เป็นหลักดินที่ใช้แท่งตัวนำตอกเข้าไปในดิน

หลักดินแบบนี้ นิยมใช้มากที่สุด เพราะ ราคาถูก และ ติดตั้งง่าย

แท่งดินต้องมีคุณสมบัติอย่างต่ำดังนี้

- ยาวไม่น้อยกว่า 2.4 m
- เส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 16 mm

121

แท่งดินแบบแนวดิ่งที่นิยมใช้เป็นแบบ

- แท่งเหล็กหุ้มด้วยทองแดง
  (Copper Clad or Copper Bonded Steel)
- แท่งเหล็กอาบสังกะสี
  (Hot Dip Galvanized Steel)
- เหล็กกล้า
  (Stainless Steel)

122

แท่งเหล็กหุ้มด้วยทองแดง (Copper - clad Steel)

- เส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 5/8 นิ้ว (16 mm)
- ยาวไม่น้อยกว่า 2.40 m
- แกนเป็น Low Carbon Steel
  Tensile Strength ไม่น้อยกว่า 600 N / mm^2
- ทองแดงที่ใช้หุ้มมีความบริสุทธิ์ 99.9 %
- ความหนาทองแดงที่หุ้มที่จุดใด ๆ ไม่น้อยกว่า 250 μm
- ได้ตามมาตรฐาน UL - 467

123

แท่งเหล็กอาบสังกะสี (Hot-dip Galvanized Steel)

- เส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 5/8 นิ้ว (16 mm)
- ยาวไม่น้อยกว่า 2.40 m
- ความหนาเฉลี่ยของสังกะสีไม่น้อยกว่า 85 μm

124

แท่งเหล็กกล้า (Stainless Steel)

- เส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 5/8 นิ้ว (16 mm)
- ยาวไม่น้อยกว่า 2.40 m
- ทำด้วย Solid Stainless Steel
- ใช้ในที่ดินมีการกัดกร่อนสูง Highly Corrosive Soils
- อายุการใช้งานยาวถึง 50 ปี

125

2. หลักดินแบบรัศมี (Radial Electrode)

เป็นหลักดินที่ตัวนำวางในแนวราบ ฝังใต้ดิน
และมีคุณสมบัติดังนี้

- ฝังอยู่ในดินลึกประมาณ 0.5 - 1.0 m
- ตัวนำทองแดงยาวไม่น้อยกว่า 6 m
- ตัวนำทองแดงขนาดไม่เล็กกว่า 35 mm^2

126

3. หลักดินแบบวงแหวน (Ring Electrode)

หลักดินแบบนี้จะ ฝังอยู่รอบอาคาร

และมีคุณสมบัติเหมือนหลักดินแบบรัศมี คือ

- ฝังอยู่ในดินลึกประมาณ 0.5 - 1.0 m
- ตัวนำทองแดงยาวไม่น้อยกว่า 6 m
- ตัวนำทองแดงขนาดไม่เล็กกว่า 35 mm^2

127

4. หลักดินแบบฐานราก หรือหลักดินที่หุ้มด้วยคอนกรีต

(Foundation Electrode or Concrete Encased Electrode)

หลักดินแบบนี้ใช้ตัวนำผังอยู่ในฐานรากคอนกรีตของ

อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีเหล็กเสริม (Reinforcing Bar)

อยู่ด้วย หลักดิน แบบนี้มี

คุณสมบัติ คือ

- ตัวนำต้องหุ้มด้วยคอนกรีตหนาไม่น้อยกว่า 50 mm.

  ใกล้ส่วนล่าง ของฐานรากซึ่งสัมผัสอย่างดีกับดิน

128

หลักดินแบบฐานราก ตาม NEC มีมิติดังนี้

- ถ้าใช้ ตัวนำแบบเหล็กเสริม หรือ แท่งเหล็ก
  ต้องยาว ไม่น้อยกว่า **6 m.**
  และเส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า **13 mm.**
- ถ้าใช้ ตัวนำทองแดง ขนาดไม่เล็กกว่า **25 mm^2**
  ยาวไม่น้อยกว่า **6 m.**

129

5. กริด (Grid)

- ใช้กับ สถานีไฟฟ้าย่อย
- ครอบคลุมไปทั่วสถานีไฟฟ้า อาจเลยรั่วออกไป
- ตัวนำฝังลึกประมาณ 0.5 ฟุต (0.15 m)
- จัดเป็นรูปตาข่ายสี่เหลี่ยม
  ขนาด 10-12 ฟุต (3.0-3.7m)
- ใช้หินกรวดโรยทั่วบริเวณ เพื่อ
  ลดแรงดันช่วงก้าว (Step Voltage)

130

6.7.5 การคำนวณความต้านทานดิน

1. หลักดินแบบแท่งดินตามแนวลึก (Deep Rod Earthing)

ความต้านทานดินของแท่งดินที่ฝังตามแนวลึกในเนื้อดินที่มีความสม่ำเสมอ คำนวณได้จากสูตร

$$R = \frac{\rho}{2\pi L}\left[\ln\left(\frac{4L}{r}\right)-1\right]$$

โดยที่

R คือ ความต้านทานดิน (Ω)

L คือ ความยาวของแท่งดิน (m)

r คือ รัศมีสมมูลของหลักดิน (m)

ρ คือ ความต้านทานเฉพาะของดิน (Ω-m)

ln คือ Natural Logarithm

131

สูตรโดยประมาณ

$$R = \frac{\rho}{2\pi L}\ln\frac{8L}{r}$$

หรือ

$$R = \frac{\rho}{L}$$

132

ตัวอย่างที่ 6.12 แท่งดินมีรัศมี (r) 8 mm ยาว 3 m

ρ = 100 Ω -m จงหาความต้านทานของดิน

วิธีทำ

L = 3000 mm

r = 8 mm

$$R = \frac{100}{2\pi \times 3}\left[\ln\left(\frac{4\times 3000}{8}\right)-1\right] = 33.5\ \Omega$$

133

โดยประมาณ

$$R = \rho / L$$

$$= 100 / 3$$

$$= 33.3\ \Omega$$

134

2. หลักดินแบบรัศมี (Radial Electrode)

หลักดินแบบนี้มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$R = \frac{\rho}{\pi L} \ln \frac{2L}{d}$$

<u>สูตรโดยประมาณ</u>

$$R = \frac{2\rho}{L}$$

135

<u>ตัวอย่างที่ 6.13</u> **หลักดินแบบรัศมี**

มีความยาว 20 m

ตัวนำมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 20 mm

ดินมีความต้านทาน จำเพาะ 200 Ω - m

จงหาความต้านทานของดิน

136

$$R = \frac{\rho}{\pi L} \ln \frac{2L}{d}$$

$$= \frac{200}{\pi \times 20} \ln \frac{2 \times 20 \times 1000}{20}$$

= 24.2 Ω

137

โดยประมาณ

$$R = \frac{2\rho}{L}$$

$$= \frac{2 \times 200}{20}$$

= 20 Ω

138

3. หลักดินแบบวงแหวน (Ring Electrode)

หลักดินแบบวงแหวนมี สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$R = \frac{\rho}{\pi^2 D} \ln \frac{2\pi D}{d}$$

โดยที่

D = เส้นผ่านศูนย์กลางของวงแหวน

L = π **D**

สูตรโดยประมาณ

$$R = \frac{2\rho}{3D}$$

139

ตัวอย่างที่ 6.14 หลักดินแบบวงแหวน
มีเส้นผ่านศูนย์กลางกว้าง **80 m**
ตัวนำมีเส้นผ่านศูนย์กลางกว้าง **20 mm**
และดินโดยรอบมี ρ **= 100** Ω **- m**
ให้คำนวณหาความต้านดินของหลักดิน

140

วิธีทำ

$$R = \frac{\rho}{\pi^2 D} \ln \frac{2D}{d}$$

$$= \frac{100}{\pi^2 \times 80} \ln \frac{2 \times 80 \times 1000}{20}$$

= 1.28 Ω

141

หรือ

$$R = \frac{2\rho}{3D}$$

$$= \frac{2 \times 100}{3 \times 80}$$

= 0.83 Ω

142

4. หลักดินแบบฐานราก หรือหลักดินที่หุ้มด้วยคอนกรีต

หลักดินแบบฐานรากมี สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$R = \frac{\rho}{\pi D}$$

โดยที่ $D = 1.57\sqrt[3]{V}$

V = ปริมาตรของฐานราก (m^3)

ρ = ความต้านทานจำเพาะของคอนกรีต (Ω - m)

143

ตัวอย่างที่ 6.15 ฐานรากคอนกรีตของอาคาร

มี W x L x D = 20 x 30 x 1 m

ρ = 100 Ω - m

ให้คำนวณหาความต้านทานดิน

V = 20 x 30 x 1 = 600 m^3

$$D = 1.57\sqrt[3]{V}$$

$$= 1.57\sqrt[3]{600}$$

= 13.2 m

144

ตัวอย่าง (ต่อ)

$$R = \frac{\rho}{\pi D}$$

$$= \frac{100}{\pi \times 13.2}$$

= 2.4 Ω

145

6.7.6 ดินตามมาตรฐานการติดตั้งทางไฟฟ้าสำหรับประเทศไทยของ วสท.

หลักดินตามมาตรฐานของ วสท. มี

1. **แท่งดิน (Ground Rod)**
2. **แผ่นตัวนำ (Buried Plate)**
3. **อาคารที่เป็นโครงโลหะ และการต่อลงดินอย่างถูกต้อง โดยมีค่าต้านทานของการต่อลงดินไม่เกิน 5 โอห์ม**
4. **หลักดินชนิดอื่น ๆ ต้องได้รับความเห็นชอบจากการไฟฟ้า**

146

6.7.7 หลีกดินหลายหลักต่อขนานกัน

- ถ้าหลักดินแบบแนวดิ่งวัดแล้วมีความต้านดินมากเกินไป อาจลดความต้านดินได้ โดยการตอกหลักดินเพิ่ม การตอกเพิ่มต้องจัดให้ ระยะห่างระหว่างแท่งหลักดิน ต้อง ไม่น้อยกว่า ความยาวหลักดิน
- นิยมตอกเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า
- ในการตอกหลักดินเพิ่มแล้วต่อขนานกัน จะทำให้ความต้านทานดินลดลงดังนี้

ตามมาตรฐาน BS 7430 - 1998

147

จำนวนหลักดิน	ตัวคูณ
2	0.58
3	0.42
4	0.34
5	0.28
6	0.24
7	0.22
8	0.19
9	0.18
10	0.16

148

ตัวอย่างที่ 6.16 หลักดินแบบแท่งยาว 3 m

เมื่อคอกลงดินแล้ววัดความต้านทานดินได้ 10 Ω

ถ้าต้องการความต้านทานไม่เกิน 5 Ω

จะทำอย่างไร

149

วิธีทำ

เมื่อความต้านทานดิน 1 หลัก เท่ากับ หนึ่งหน่วย
ถ้าใช้ 2 หลัก ใช้ตัวคูณลด เท่ากับ 0.58
ใช้ 3 หลัก ใช้ตัวคูณลดเท่ากับ 0.42

ถ้าตอกหลักดิน 1 หลัก วัดความต้านทานดินได้ 10 Ω
หลักดิน 2 หลัก จะได้ค่าความต้านทานดิน
เท่ากับ 10 x 0.58 = 5.8 Ω

หลักดิน 3 หลัก จะได้ค่าความต้านทานดิน
เท่ากับ 10 x 0.42 = 4.2 Ω

150

6.7.8 การวัดความต้านทานจำเพาะของดิน

(Measurement of Soil Resistivity)

- ใช้วิธีของ เวนเนอร์ (Wenner)
  โดยอาศัยหลักการ
  การปรับเทียบแรงดันของ Bridge Meter

151

- เครื่องวัดชนิดนี้เรียกว่า " Earth Resistance Meter "
  ประกอบด้วยขั้วออก 4 ขั้ว พร้อมกับ
  อิเล็กโตรดช่วยอีก 4 ตัว อิเล็กโตรดจะถูก
  ตอกลงดินในแนวดิ่งด้วยระยะห่าง " a " เท่า ๆ กัน
  ลึกประมาณ 0.3 m-0.5 m

$$\rho = 2\pi a R \qquad (\Omega - m)$$

152

ระยะห่าง " a " เพิ่มขึ้น กระแสทดสอบจะไหลทะลุไปตามชั้นของ ดินที่ อยู่ลึกกว่า ดังนั้นค่าความต้านทานจำเพาะที่วัดได้ อาจจะเพิ่มขึ้นหรือ ลดลงก็ได้ ขึ้นอยู่กับค่าความต้านทานจำเพาะของดินของชั้นที่กระแสนั้น ไหลผ่าน

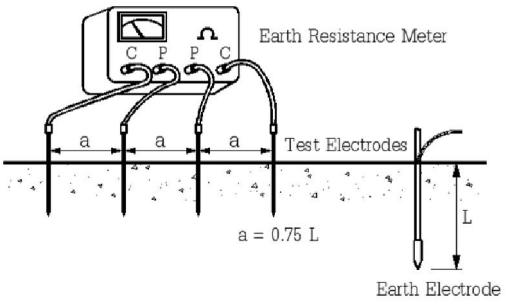

รูปแสดงวิธีการวัดความต้านทานจำเพาะของดิน โดยใช้ Earth Resistance Meter ใน ดินที่ไม่มีการแบ่งเป็นชั้น ความต้านทานจำเพาะของดินจะไม่ขึ้นอยู่กับระยะห่าง " a " ดังนั้นถ้าต้องการวัดที่ความลึก 1 ระยะห่างระหว่างโพรบ (Probe) ควรเป็น a = 0.75L

153

6.7.9 การวัดความต้านทานดินของหลักดิน

(Measurement of Earth Resistance)

- เครื่องวัดความต้านทานดินจะเป็น ชนิดเดียวกันกับเครื่องวัด ความต้านทานจำเพาะของดิน
- ความถูกต้องขึ้นอยู่กับความสามารถ ในการไหลของกระแสทดสอบ และ ลักษณะการวาง Current Electrode

154

การวัดความต้านทานดินของหลักดิน

(Measurement of Earth Resistance) (ต่อ)

- เมื่อทำการวัดในดินที่มีความต้านทานจำเพาะสูง (มากกว่า 100 Ω-m) ต้องลดความต้านทานที่ Current Electrode ลง เพื่อเพิ่มกระแสทดสอบ โดยการนำ Current Electrode หลาย ๆ ตัวมาต่อขนานกัน ทำให้ดินบริเวณ Current Electrode เปียกชื้นขณะที่กำลังทำการวัดได้ เมื่อทำให้การไหลของกระแสทดสอบเป็นไปด้วยดีแล้ว เราก็สามารถอ่านค่าความต้านทานได้จากมิเตอร์โดยตรง

155

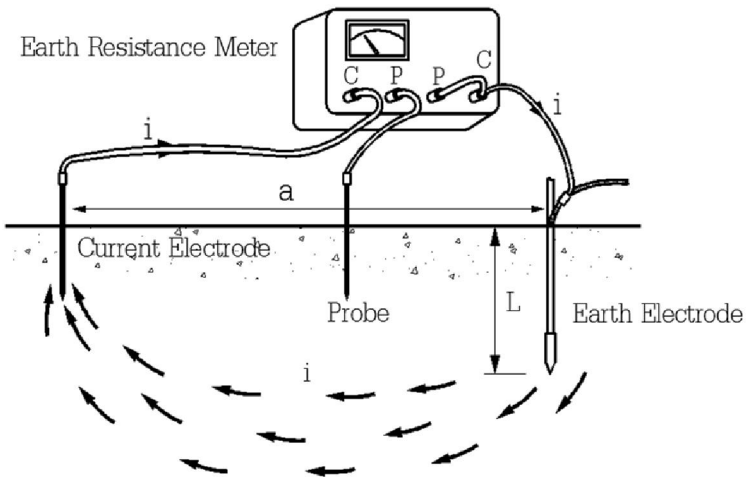

รูปที่ 6.26 แสดงตำแหน่งการวาง Current Electrode และ Probe เพื่อทำการ วัดความต้านทานดินของหลักดิน

156

ข้อพิจารณาในการวัดความต้านทานดิน

- **Current Electrode** และ **Probe** ต้องตอกในแนวดิ่ง และอยู่ในแนวเดียวกันกับ **Earth Electrode**
- ถ้าดินมีลักษณะการแบ่งเป็นชั้น จะต้องทำการวัดซ้ำ โดยเปลี่ยนระยะห่างของ **Electrode** แล้วเลือกใช้ค่าที่มากกว่า
- ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือวัด จะขึ้นอยู่กับตำแหน่งของ **External Current Probe** และ **Probe**

157

- ค่าระยะห่างที่ให้ไว้ข้างล่างนี้ ตามปกติแล้วจะให้ผลการวัดที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับได้

Earth Electrode - Current Electrode = a

Earth Electrode - Probe = 0.6 a

i) $a \geq 40$ m ถ้า $L \leq 4$ m

ii) $a \geq 10L$ m ถ้า $L > 4$ m

หรือ **a** ต้องไม่น้อยกว่า **40 m** นั่นเอง

158

6.8 ความต้านทานระหว่างหลักดินกับดิน (Resistance to Ground)

- ค่าความต้านทานของ หลักดินต้องไม่เกิน 5 Ω
- สำหรับพื้นที่ที่ยากในการปฏิบัติ

  ถ้าความต้านทานของหลักดิน เกิน 5 Ω

  และทางการไฟฟ้าเห็นชอบ

  อาจกำหนดให้มีค่าไม่เกิน 25 Ω ได้
- ถ้าในการวัดได้ค่าความต้านทานดิน สูงกว่า 25 Ω

  ทางแก้คือให้ ปักหลักดินเพิ่มอีก 1 แท่ง

159

คำถามท้ายบท

1. การต่อลงดินของสถานประกอบการแบ่งเป็นกี่ชนิด อะไรบ้าง
2. จุดประสงค์ของการต่อลงดินของระบบไฟฟ้าคืออะไร
3. ส่วนประกอบของการต่อลงดินมีอะไรบ้าง
4. จงเขียนวงจรการต่อลงดินของระบบไฟฟ้า 3 เฟส 4 สาย
5. การเลือกขนาดสายต่อหลักดินมีหลักการอย่างไรบ้าง

160

คำถามท้ายบท...(ต่อ)

6. บ้านขนาดใหญ่หลังหนึ่งใช้ไฟฟ้ามิเตอร์ 30(100) A , 3 เฟส 4 สาย สายต่อหลักดินจะต้องมีขนาดเท่าใด
7. สถานประกอบการแห่งหนึ่งใช้หม้อแปลงขนาด 630 kVA , 22 kV / 230-400 V 3 เฟส 4 สาย ทางด้านแรงต่ำจะต้องใช้สายดินขนาดเท่าใด
8. การต่อฝากมีความสำคัญอย่างไร และหลักการหาขนาดสายต่อฝากหลักมีอย่างไร
9. ระบบไฟฟ้า 3 เฟส 4 สาย สายเมนบริภัณฑ์แต่ละเฟสใช้สายตัวนำทองแดงขนาด 300 mm^2 จำนวน 6 เส้น สายต่อฝากหลักต้องมีขนาดเท่าใด

161

คำถามท้ายบท...(ต่อ)

10. จุดประสงค์ของการต่อลงดินของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าคืออะไร
11. สายดินของเครื่องบริภัณฑ์ไฟฟ้าเลือกด้วยหลักการอย่างไร
12. มอเตอร์เหนี่ยวนำขนาด 110 kW , 400 V , 205 A 3 เฟส ให้หาขนาดสายวงจรมอเตอร์ โดยใช้สาย IEC 01 เดินในท่อโลหะในอากาศ โดยใช้สายควบ 2 เส้น
13. หลักดินแบ่งเป็นกี่ชนิด

162

คำถามท้ายบท...(ต่อ)

14. จงคำนวณหาความต้านทานดินของหลักดินแบบแท่ง

ถ้า ρ = 100 Ω - m กำหนดให้หลักดิน

1) ยาว 3 m ϕ = 16 mm
2) ยาว 3 m ϕ = 26 mm
3) ยาว 5 m ϕ = 16 mm
4) ยาว 5 m ϕ = 26 mm

15. หลักดินแบบแท่งตามแนวผิวดินยาว 50 m Φ = 26 mm

ρ = 200 Ω - m จะมี ความต้านทาน ดินเท่าใด

163